

C. van der Leest, Argumenten voor enkele veranderingen in kerkelijk beleid Groningen-Oost, 2001-2008

Inhoud

- 0 Inleiding
- 1 De kerkorde, 2001
- 2 Kerkenraad en commissies, 2001
- 3 Kerkelijke huwelijksbevestiging, 2003
- 4 Kerkenraad en samenwonen, 2005
- 5 Kerkdienst met een PKN-gemeente, 2006
- 6 Kerkgrensperforatie, 2008

0 Inleiding

Vanaf plm. 2000 is er veel veranderd binnen de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (GKV). In de jaren ervoor begon het met miniwijzigingen zoals bloemen of kindertekeningen in de kerk, kinderen bij de doopvont, geprojecteerde sheets ter opheldering van de preek e.d. Vanaf plm. 2000 werden meer ingrijpende veranderingen ingezet.

Ex-GKV-ers die hebben geleden onder het vroegere kerkelijk beleid ergeren zich er soms aan dat die veranderingen naar hun idee vaak zo stilzwijgend hebben plaatsgevonden, zónder dat er verantwoording voor werd afgelegd. Mijn beleving is anders. Zo is er binnen de GKV uitgebreid gediscussieerd over de kerkgebondenheid van vrijgemaakte organisaties. En om dichter bij huis te blijven: in de gemeente van Groningen-Oost, waaraan ik vanaf 1992 verbonden was, is er altijd uitvoerig aandacht aan gegeven als de kerkenraad op pastoraal gebied een andere koers insloeg dan we vroeger gewend waren.

Zo hebben m'n toenmalige collega, Jan-Willem Roosenbrand, en ik namens de kerkenraad over die veranderde opvattingen herhaaldelijk artikelen geschreven in het kerkblad van Groningen-Oost.

Hieronder volgen enkele artikelen van mijn hand, waarin ik trouwens het commentaar van m'n toenmalige collega verwerkt heb. Voor mensen die in de keuken willen kijken hoe in een plaatselijke gemeente indertijd veranderingen aangestuurd zijn is het wellicht interessant om kennis te nemen van die vroegere artikelen. Ze volgen hieronder, waarbij ik overigens hier en daar iets aangepast heb om het al te plaatsgebundene wat weg te poetsen.

1 De kerkorde, 2001

Mei 2001 is er in Groningen-Oost een gemeentevergadering gehouden. Tijdens die vergadering is de volgende vraag onbeantwoord gebleven:

Naar aanleiding van een strakke toepassing van de kerkorde zijn meelevende kerkleden naar andere kerken 'overgestapt'. Bestaat de kans dat door de oprekking van de kerkorde er mensen zullen overgaan naar meer behoudende kerken? Hoe denkt de kerkenraad daarover?

1.1 Kerkenraad en kerkorde

Door deze vraagstelling lijkt het erop dat wij als kerkenraad (cru gezegd) ter wille van de klantenbinding een ander beleid zijn gaan voeren inzake de kerkorde, met als resultaat dat nu aan de andere kant klanten dreigen weg te lopen.

Ik denk dat je als kerkenraad niet als hoogste beleid moet voeren: 'Hoe houden we de mensen bij de kerk?' Want dan word je een laffe kerkenraad, die nu eens in deze richting, dan weer in die richting buigt, al naar gelang door kerkleden gevraagd wordt - en dat uit angst dat mensen afhaken. Het gevolg zal zomaar zijn dat de kerkenraad een zigzag-beleid voert of dat de enkele mensen die zich het meest roeren het grootste stempel zetten op wat de kerkenraad doet.

Ik kies voor een andere benadering: je moet als kerkenraad proberen een beleid uit te stippelen dat je naar je beste weten verantwoord vindt. Daarbij hoort dat je goed luistert naar de Bijbel, naar onze kerkelijke waarden alsook naar wat in de gemeente leeft, zodat je duidelijk krijgt wat voor deze gemeente in deze tijd het meest heilzaam is. Dat beleid moet je dan vastberaden maar met wijsheid aan de gemeente 'verkopen'.

Als kerkleden dan toch soms zóveel onvrede hebben over dit beleid dat ze daarom besluiten te vertrekken, dan is dat hun keuze, waar je als kerkenraad vrij machteloos tegenover staat. Natuurlijk moeten afhakende kerkleden een kerkenraad aan het denken zetten: 'Zijn we wel goed bezig? Zijn we te enghartig of te ruimhartig? Moeten we ons beleid misschien bijstellen of zelfs omgooien?' Al bezinnend kan de conclusie zijn: 'Er is geen reden om onszelf te corrigeren.' Dan hoort een kerkenraad rustig door te gaan, hoe verdrietig een eventueel afscheid ook is.

1.2 De kerkorde

Als kerken hebben wij het aan elkaar beloofd dat we ons erop zullen toeleggen de bepalingen van de kerkorde na te leven (art.84); ook verklaren we bij voorbaat dat we classis- en synode-besluiten als bindend aanvaarden, tenzij die tegen de Bijbel of de kerkorde ingaan (art.31). Maar nooit hebben wij dit in deze zin bedoeld dat we de kerkorde als een soort wetboek moeten hanteren, waarvan we de bepalingen onder alle omstandigheden tot op de letter moeten opvolgen. Juristen raken hierover vaak geïrriteerd: 'Een bepaling geldt of geldt niet, punt uit.' (Natuurlijk zijn er ook wel juristen die meer mensgericht bezig zijn) Vergeten wordt dan dat de bepalingen van de kerkorde niet allemaal hetzelfde gezag hebben. In een oude editie van m'n belijdeniscursus Groei zei ik het zo:

- Sommige bepalingen komen regelrecht uit de Bijbel; die staan op één lijn met de belijdenisgeschriften, bijv. art.1a ('In de gemeente van Christus behoort alles in goede orde te gebeuren') is een citaat van 1 Kor.11:40.
 - Andere geven een praktische uitwerking van een principe uit de Bijbel; over die uitwerking valt te discussiëren, als we aan het principe maar vasthouden, bijv. art.18 over de predikantenopleiding in Kampen ('De kerken onderhouden een theologische universiteit voor de opleiding tot de dienst des Woords. Tot de taak van de hoogleraren in de theologie behoort.....') is gebaseerd op 2 Tim.2:2.
 - Weer andere gaan volledig terug op wat de kerken raadzaam vinden; daarover kunnen we dan ook verschillend oordelen, bijv. art. 68 met een opsomming van de christelijke feestdagen.
- Zeker de laatste bepalingen geven ruimte voor soepelheid. Ik denk bijv. aan art.65b: 'De kerken zullen zich houden aan de orden van dienst die door de generale synode zijn goedgekeurd.' Altijd al is het onder ons geaccepteerd dat je bij bijzondere gelegenheden creatief met die orden kunt omgaan, waardoor je als predikant bepaalde elementen eerder of later in de dienst laat plaatsvinden.
- Intussen moet een plaatselijke kerk er voorzichtig mee zijn om zelf haar speelruimte te bepalen. Anders loop je het gevaar ontrouw te worden aan je gegeven woord, vermeld in art.84. Daar zijn wij als kerkenraad ons ook van bewust. Een voorbeeld: vanwege de basisschoolkinderen ontstond al meer de behoefte tijdens de dienst soms ook andere liederen dan de vastgestelde te kunnen zingen. We hebben dat toen voorgelegd aan de classis (daarin overigens gestimuleerd door een kritisch-meedenkend gemeentelid). Die bleek het met ons eens dat er enige ruimte bestond voor andere liederen.
- Kortom, ik heb helemaal niet het idee dat wij wat de kerkorde betreft een eigenzinnige koers varen. We zitten in de lijn van wat altijd al geweest is. Alleen proberen we soms wel eens uit hoe soepel die lijn is, maar betreft dat iets ingrijpends, dan richten we ons eerst tot het kerkverband.
- Om op de vraag terug te komen: ik ben er dan ook niet bang voor dat mensen afscheid nemen van ons om onze omgang met de kerkorde. Als ik zie wat er landelijk gaande is, dan betreffen de bezwaren van kerkmensen niet zozeer plaatselijke zaken als wel landelijke thema's zoals het Liedboek, het liturgisch katern, synode-uitspraken over de sabbat, de visie van de Kamper Theologische Universiteit op de prediking enz. Maar goed, dat is nu niet aan de orde. Het geeft wel aan dat het proces dat in Groningen-Oost gaande is, deel uitmaakt van het grotere geheel van onze kerken.

2 Kerkenraad en commissies, 2001

Mei 2001 is er in Groningen-Oost een gemeentevergadering gehouden. Tijdens die vergadering is eveneens het volgende cluster vragen onbeantwoord gebleven:

- *Hoe kan het dat sommige mensen (commissieleden) meer te zeggen hebben dan de kerkenraad? De kerkenraad lijkt bijna niets meer te zeggen te hebben!*
- *Als een kerkenraad het liturgiebeleid heeft uitbesteed aan een commissie, hoe kan ik dan als lid van de kerkenraad nog actief zijn bij het bespreken/oplossen van tegenstellingen?*
- *Wie heeft de eindverantwoordelijkheid over wat er precies gebeurt in de erediensten? De betreffende commissie of de kerkenraad?*

2.1 Algemene reactie

In deze vraagstelling proef ik de moeite dat de kerkenraad belangrijke zaken uitbesteedt. In dit verband hoor ik ook vaak de kreet, tot op de kerkenraad toe: 'Maar de kerkenraad is toch verantwoordelijk?'

Ik denk dat wij met ons allen er nog aan moeten wennen dat we qua organisatie een andere kerk aan het worden zijn. Altijd hebben we als reformatorische christenen het zogeheten priesterschap van alle gelovigen, of, zoals we vroeger zeiden, 'het ambt aller gelovigen' hoog in het vaandel gehad. Iets ervan maakten we ook wel waar. De bijbelstudieverenigingen zijn daarvan het duidelijkste en mooiste bewijs: zonder enige begeleiding door het ambt buigen 'gewone' gelovigen zich over de Bijbel. Prachtig.

Maar voor de rest waren we ondanks ons praten over 'het ambt aller gelovigen' toch echte dominees- of in elk geval kerkenraadskerken, dus kerken waar de organisatie van alles in handen lag van de kerkenraad en/of van de predikant. Dat heeft natuurlijk iets aantrekkelijks: er is duidelijkheid over de vraag waar de verantwoordelijkheden liggen. Heb je ergens moeite mee of zelfs kritiek op, dan kun je de predikant of anders de kerkenraad erop aanspreken.

Dat is nu fundamenteel aan het veranderen. Dat heeft een praktische reden: er komt zoveel op de kerkenraad en ook op de predikant af, dat zij onmogelijk overal zicht op kunnen houden. En het lukt hen al helemaal niet meer om aan alle bestuurlijke touwtjes te trekken: er zijn er gewoon te veel. Om ervoor te zorgen dat de ouderlingen en diakenen aan hun kerntaak (mensen bezoeken en geestelijke leiding geven) blijven toekomen, moeten ze wel heel wat delegeren.

Maar die verandering heeft ook een principiële kant: mee onder invloed van onze samenleving met haar democratische gezindheid zijn de gewone kerkmensen mondiger geworden. Als gevolg daarvan willen talloze kerkmensen 'het ambt aller gelovigen' nu ook op allerlei gebieden invullen. Ze accepteren het niet meer dat de kerkenraad en/of de predikant beslissen. Modern gedoe? Voor een deel natuurlijk wel. Maar tegelijk krijgt nu het profeet- en priester-zijn van de gelovigen een geweldige kans. En daardoor gebeurt dat allerlei mensen bij allerlei activiteiten betrokken (willen) worden, zoals de eredienst en de gemeente-opbouw - om twee belangrijke hoofdgebieden te noemen.

Natuurlijk gaat zo'n verandering niet probleemloos. Om voor mezelf te spreken: van m'n vroegere vrijheid als predikant is heel wat afgeknabbeld: ik kan niet zomaar meer van catechisatieboek veranderen (het catecheseteam denkt mee); van diverse kerkdiensten kan ik niet meer op m'n studeerkamer bepalen waarover ik ga preken en wat voor liederen ik ga opgeven (de commissie eredienst met haar projectgroepen hebben ook een stem in het kapittel); iets voor bijv. de jeugd organiseren kan ik niet meer op m'n eentje doen op een regenachtige middag waarin ik wat tijd over heb (de commissie gemeente-opbouw met haar projectgroepen gaat daar over).

Lastig? Ja, als ik een vrijbouter-dominee wil zijn die ook nog de baas wil spelen. Maar gezien het principe van het algemene priesterschap van de gelovigen zeg ik: prachtig dat zoveel kerkmensen bij zoveel activiteiten betrokken zijn.

Maar de kerkenraad dan? Die is toch (eind)verantwoordelijk? Hiermee zijn we bij het meest wezenlijke punt aanbeland: als de kerkenraad delegeert aan gemeenteleden, waar is dan nog zijn verantwoordelijkheid? Zoals ik de huidige stand van zaken beleef zijn wij als kerkenraadsleden op dit punt met elkaar op zoek. Gezien onze voorgeschiedenis zijn we geneigd ons altijd overal verantwoordelijk voor te voelen. Maar dat kan niet meer (het wordt ons te veel), maar het mag ook niet meer (gemeenteleden zijn mondig). We moeten het dus accepteren dat de kerkenraad met name op organisatorisch gebied veel uit handen heeft gegeven.

Een voorbeeld: de Commissie van Beheer moet in verband met de invoering van de euro vóór 1 januari een besluit nemen over de waarde van de collectebonnen. Kerkenraadsleden hebben daar natuurlijk best een mening over en het is ook nuttig voor de CvB die mening te weten gezien hun kennis van de financiële draagkracht van de kerkleden. Maar het is uiteindelijk helemaal de verantwoordelijkheid van de CvB om daarover een besluit te nemen. Daar gaat de kerkenraad niet meer over. En als dat besluit loskomt, zijn wij als kerkenraad daar loyaal aan. Als je iets delegeert, moet je dat ook voluit doen.

Tegelijk is waar dat de kerkenraad geestelijk leiding dient te geven. In de eredienst en qua gemeenteopbouw moet het wel verantwoord toegaan. Maar hóe moet de kerkenraad op die gebieden leiding geven? Op dit moment zoeken wij daarin onze weg, en dat gebeurt met vallen en opstaan. Hierbij proberen wij recht te doen aan onze eindverantwoordelijkheid en tegelijk aan de (gedelegeerde) taak van de desbetreffende commissie/projectgroep.

Met het oog hierop hebben wij voor de sector Eredienst 'kaders' op papier gezet, waarin we uitspreken: 'Hieraan moeten jullie je houden, maar binnen die kaders heb je vrijheid van handelen.' Ook voor andere sectoren hebben we als beleid dat de kerkenraad kaders aangeeft voor de invulling en (eventuele) verandering van de organisatie. Daarbij maakt de kerkenraad duidelijk wat hij als zijn taken ziet en binnen welke lijnen de commissies zich dienen te bewegen.

2.2 De drie vragen

En zo kom ik terug bij de drie gestelde vragen, die nu vrij eenvoudig te beantwoorden blijken:

Hoe kan het dat sommige mensen (commissieleden) meer te zeggen hebben dan de kerkenraad? De kerkenraad lijkt bijna niets meer te zeggen te hebben!

Inderdaad hebben commissieleden soms meer te zeggen dan kerkenraadsleden omdat bepaalde zaken nu eenmaal hun verantwoordelijkheid zijn. Zo gaat de kerkenraad niet meer over zoiets praktisch als de lampen van de kerstboom of de liedjes van de kinderen. Betekent dit dat de kerkenraad bijna niets meer te zeggen heeft? Nee, want die commissieleden dienen wel te fungeren binnen de kaders die de kerkenraad heeft opgesteld. En over die kaders heb je als kerkenraadslid alles te zeggen, maar de invulling heb je aan anderen toevertrouwd.

Als een kerkenraad het liturgiebeleid heeft uitbesteed aan een commissie, hoe kan ik dan als lid van de kerkenraad nog actief zijn bij het bespreken/oplossen van tegenstellingen?

Heel simpel: door goed op de hoogte te zijn van de kaders die de kerkenraad heeft uitgezet. Daar komt nog bij dat er een duidelijke afspraak bestaat (én functioneert) met de commissie eredienst: als daar bezwaren binnenkomen, krijgt de desbetreffende ouderling een kopie van die bezwaren alsook een kopie van de commissie-reactie. Daarmee heb je als kerkenraadslid voldoende in handen om pastoraal bezig te kunnen zijn voor het geval er bezwaren op tafel komen.

Wie heeft de eindverantwoordelijkheid over wat er precies gebeurt in de erediensten? De betreffende commissie of de kerkenraad?

Het is maar net hoe je die term invult. Voor de concrete invulling van een eredienst is de desbetreffende projectgroep ofwel de commissie verantwoordelijk. Voor de speelruimte die de commissie/projectgroepen in de eredienst hebben, is de kerkenraad verantwoordelijk; vandaar die al eerder genoemde kaders.

Nogmaals, we zitten met z'n allen in een overgangssituatie. En als ik het heb over 'met z'n allen', denk ik niet alleen aan Groningen-Oost: overal in kerkelijk Nederland houden GKV-kerkenraden zich bezig met vragen rond delegeren en verantwoordelijkheid. Dat betekent dat we tastenderwijs onze weg aan het zoeken zijn. En dan kan het niet missen of er worden fouten gemaakt, door alle betrokkenen. Hopelijk kunt u dit in rekening brengen als u ergens moeite mee hebt. Daarmee bedoel ik niet dat u dan maar uw mond moet houden. Alsjeblieft niet: juist door commentaar te krijgen komen we samen verder. Wel hoop ik dat dit verhaal u helpt milder te zijn in uw oordeel.

3 Kerkelijke huwelijksbevestiging, 2003

3.1 Vooraf

Al vele (tientallen?) jaren hanteert Groningen-Oost, net als waarschijnlijk alle andere vrijgemaakte kerken de regel: 'Alleen huwelijken tussen twee belijdende leden in volle rechten zullen kerkelijk bevestigd worden.' Nu heeft de kerkenraad zich op twee vergaderingen gebogen over de vraag: 'Wat voor uitzonderingen op die regel zijn mogelijk?' Er was namelijk een brief binnengekomen van twee jongelui, van wie de één belijdend lid is in Oost terwijl de ander (vooralsnog) geen lid is van een vrijgemaakte kerk maar wel een overtuigd christen. Zij kenden onze regel maar vroegen of hun huwelijk toch kerkelijk bevestigd kon worden, met twee argumenten: ze wilden hun huwelijk in de naam van God beginnen en samen met de gemeente Gods zegen vragen (om de formuleringen van het formulier te gebruiken); ook stemden ze van harte in met de inhoud en de vragen van het huwelijksformulier.

Gezien de argumenten van het bruidspaar vond de kerkenraad dat hij deze vraag niet simpelweg mocht beantwoorden door naar onze regel te verwijzen. Nagenoeg de hele kerkenraad was erover eens dat ruimhartig uitzonderingen op de regel toegestaan moesten worden en dus dat ook het huwelijk van dit bruidspaar kerkelijk bevestigd moest kunnen worden.

De vraag was alleen: handhaven we die regel en voegen we daaraan een ruimhartige uitzonderingsbepaling toe of veranderen we ook de regel zelf? De meerderheid koos voor het tweede. Hoe zijn we hier toe gekomen?

3.2 Uitgangspunt

In de nota, geschreven voor onze eind-discussie, is het uitgangspunt genomen in artikel 70 van de kerkorde: 'De kerkenraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden, waarbij het daarvoor vastgestelde formulier dient te worden gebruikt.'

De vraag is nu: waarom hechten wij er zo aan dat kerkenraden het bevorderen dat huwelijken kerkelijk bevestigd worden? Als mensen voor de burgerlijke overheid trouwen, geldt toch al dat zij voor God zijn getrouwd? In dat opzicht is er toch geen aanvullend ritueel nodig? Ofwel, wat is eigenlijk de betekenis van de kerkelijke huwelijksbevestiging?

In het huwelijksformulier staan verschillende aanduidingen. Vatten we die in eigen woorden samen, dan kan dit gezegd worden: de kerk brengt met bruid en bruidegom expliciet onder woorden wat op het gemeentehuis meestal onuitgesproken blijft, namelijk:

- dat ze God erkennen als Schepper van het huwelijk en dan ook als Heer van hun huwelijk;
- dat ze de taak hebben de verhouding tussen Christus en zijn gemeente te weerspiegelen;
- dat ze zich afhankelijk weten van Gods hulp en daar ook metterdaad om vragen;
- dat ze zich ervoor willen inzetten in hun huwelijk overeenkomstig het evangelie te leven;
- dat ze samen een taak hebben in de gemeente en die gemeente ook nodig hebben.

Nu in de burgerlijke sfeer de betekenis van het huwelijk al meer ondergraven wordt, is het belang van de kerkelijke huwelijksbevestiging de laatste decennia al meer toegenomen. Vandaar dat art.70 jaren terug opzettelijk gehandhaafd is toen een van onze kerken om intrekking van dit artikel vroeg. Vandaar ook de formulering dat kerkenraden erop zullen toezien dat zulke bevestigingen plaatsvinden, want wij vinden het belangrijk dat de kerk bij deze gelegenheid samen met de trouwende kerkleden verwoordt wat zonet genoemd is.

3.3 Voorwaarden

Gezien de betekenis van de huwelijksbevestiging is het terecht dat onze kerken voor en na de Vrijmaking altijd inhoudelijke voorwaarden gesteld hebben aan bruidsparen die om zo'n bevestiging vroegen:

- a) Ze moeten volledig staan achter wat ze, voor God en zijn gemeente, beloven. M.a.w., wat tijdens een huwelijksbevestiging plaatsvindt moet kloppen met de innerlijke overtuiging van het bruidspaar.
- b) Ze moeten betrokken zijn bij de gemeente waarvoor de huwelijksbevestiging plaatsvindt. Zo'n bevestiging is immers geen individuele actie van het bruidspaar met alleen hun familie: ook de gemeente van haar kant is erbij betrokken, niet alleen als getuige maar ook als leefwereld waarin zij tot zegen dienen te zijn - zoals in het formulier staat.

Gezien deze voorwaarden hebben kerkenraden altijd het liefst gezien dat bruid en bruidegom belijdend lid waren binnen de Geref.Kerken, want daarmee wordt het meest recht gedaan aan het belijdende karakter van de trouwdienst (zie a) en aan de kerkelijke betrokkenheid van het bruidspaar (zie b).

Toch hebben de gereformeerden vóór de Vrijmaking ook dóópleden en bruidsparen van wie één anderskerkelijk was de kerkelijke huwelijksbevestiging gegund (zie daarover kerkrecht deskundigen als F.L. Rutgers en Joh. Jansen). Zoveel belang hechtten zij aan wat tijdens de huwelijksbevestiging plaatsvindt en dan ook aan de kerkenraadsopdracht erop tóe te zien dat zo'n bevestiging plaatsvindt. Wij kunnen daarin meegaan. Laten we de twee voorwaarden eens bij langs gaan:

Voorwaarde-a

Naar ons inzicht kunnen ook anderen dan belijdende leden, i.c. doopleden en anderskerkelijken, instemmen met wat tijdens het ritueel van de bevestiging wordt verteld en gevraagd. Want vergeten we niet: in de vraagstelling is er verschil met de (volwassen)doop en het belijdenis-doen; bij die gelegenheden wordt gevraagd of de betrokkenen belijden 'dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die hier in de christelijke kerk geleerd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is.' Bij de huwelijksbevestiging komt de leer van de kerk, tot in de vraagstelling, alleen aan de orde voor zover die het huwelijk betreft. En daarmee kunnen gelukkig meer christenen instemmen dan alleen belijdende leden.

Voorwaarde-b

We moeten consumptivisme voorkomen, waarbij het echtpaar wel hun huwelijksbevestiging in de kerk 'haalt' maar zich in hun verdere huwelijksleven weinig aan de kerk gelegen laat liggen. Sterker nog, het is een wezenlijk punt dat we als kerkenraad en gemeente niet berusten in de status quo: de kerkelijke verdeeldheid van het stel. We moeten de anderskerkelijke - uiteraard in alle voorzichtigheid, dus wervend - juist op haar/zijn betrokkenheid bij de gemeente aanspreken, voor en na de huwelijksbevestiging. We blijven het nu eenmaal niet ideaal vinden als een stel kerkelijk gescheiden optrekt.

3.4 Verscherping

Na de Vrijmaking is een verscherping opgetreden, met als resultaat dat overal in Nederland de plaatselijke bepaling bestaat dat bruid en bruidegom beiden belijdend lid dienen te zijn (of in elk geval pal voor het belijdenis-doen moeten staan). Opmerkelijk genoeg is daar nooit een synodaal besluit over gevallen. Zoekend op het internet (www.kerkrecht.nl) hebben we twee uitspraken kunnen opdiepen waarin gereageerd wordt op de suggestie om art.70 van de kerkorde zo uit te breiden:

'De kerkenraad zal erop toezien dat de huwelijken van belijdende leden kerkelijk bevestigd worden.' In het deputatenrapport uit 1977 wordt dit aldus verworpen: 'Kerkenraden moeten de mogelijkheid hebben zelf te beoordelen, of in sommige gevallen het huwelijk van nog niet tot belijdenis gekomen leden bevestigd behoort te worden.'

En de synodecommissie uit 1978 schrijft: 'Uw commissie stelt uw vergadering voor deze haars inziens overbodige toevoeging niet op te nemen. De pastorale verantwoordelijkheid van de kerkenraad behoort niet gedetailleerd te worden geregeld.'

Deze uitspraken geven aan dat de plaatselijke verantwoordelijkheid overeind wordt gehouden om uitzonderingen toe te passen, maar ook dat het vanzelfsprekend wordt geacht dat in principe alleen de huwelijken van belijdende leden bevestigd worden.

Vanwaar deze verscherping? Allereerst zit daarin natuurlijk dit positieve dat het bruidspaar achter de inhoud van de huwelijksbevestiging moet staan. Maar in die verscherping kun je ook nog iets anders proeven. In de discussienota is daarover het een en ander geschreven, zie hieronder 3.4. De inhoud daarvan laat de kerkenraad voor rekening van de auteur, CvdL, maar omdat het wellicht ook voor sommigen onder u verhelderend kan zijn, heeft hij ervoor gekozen hieruit in dit artikel toch iets door te geven.

3.4 Mogelijke achtergrond van die verscherping

Terugkijkend proef ik in ons verleden, ook rond dit thema:

a) Controledwang:

Men probeert greep te krijgen op de gecompliceerde realiteit van ons christelijk leven met z'n persoonlijk tekortschieten en z'n kerkelijke verdeeldheid.

Hiertegenover: Ik geloof er niet meer aan dat je door bezweringen in de vorm van strakke regelgeving iets gecompliceerds tot iets eenvoudigs kunt omvormen. Natuurlijk is het niet ideaal dat jongelui al definitief voor elkaar kiezen nog voordat ze hun keus voor God hebben uitgesproken. Maar het feit ligt er nu eenmaal dat jongelui soms vóór hun belijdenis-doen aan een huwelijk toe zijn. En uiteraard: het is ook niet ideaal dat jongelui soms van een anderskerkelijke christen houden die niet altijd (meteen) de overstap wil/kan maken, maar ja: soms vraagt het samen groeien naar kerkelijke eenheid meer tijd dan de gang van de verkering toestaat.

b) Alles-of-niets-denken:

Men neemt alleen genoeg met een toepassing van de onverkorte norm, terwijl mensen door onmacht, onwil of gewoon door hun levensloop soms nog niet helemaal aan die norm toe zijn.

Hiertegenover: Ik denk dat je vaak allang blij mag zijn dat mensen onderwég zijn naar de norm; bij dat proces moet je hen niet door strikte regels in het gareel proberen te krijgen maar door een gastvrije opstelling aanmoedigen.

c) Ware-kerk-denken:

Nooit hebben wij een algemene veroordeling willen uitspreken over anderskerkelijke christenen, maar ook omgekeerd: tot voor kort wilden wij ook niet een overheersend positief oordeel uitspreken over anderskerkelijken voordat zij zich hadden vrijgemaakt; dat heeft het ons altijd moeilijk zo niet onmogelijk gemaakt gastvrij te zijn tegenover anderskerkelijken.

Hiertegenover: Ik kies met overtuiging voor de GKV maar heb tegelijkertijd geleerd dat ook de GKV de waarheid niet in pacht hebben; vasthoudend aan de keuzes die wij in ons belijden hebben gemaakt waardeer ik het christen-zijn van vele anderskerkelijken.

3.5 Afscheid van die verscherping

Dit alles betekent voor de kerkenraad concreet: in de gebroken situatie waarin mensen persoonlijk en kerkelijk leven moeten wij soms genoeg nemen met wat in onze ogen wellicht het mindere is zolang het meerdere vooralsnog onbereikbaar is.

We plaatsen deze benadering in het kader van de barmhartigheid van Christus. Fel-striemend was Hij in het geval van koppigheid en zelfgenoegzaamheid (zie vooral Mat.23:12-36; Luc.11:37-52); ook maakte Hij zich kwaad als mensen zich lieten gelden ten koste van 'de kleinen' (Mat.18:1-6). Maar hoe teer, hoe wervend trad Hij zelf op tegenover die 'kleinen', de gewone, kwetsbare gelovigen (zie bijv. Mat.20:34; Marc.6:34; Luc.7:13), die door de Farizeeën eens schamper aangeduid werden als 'de schare die de wet niet kent' (Joh.7:49). Deze barmhartigheid van Christus dient een belangrijke leidraad te zijn in ons kerkelijk handelen (verg. Mat.9:10-13).

Intussen moeten we erkennen dat de vrijgemaakte broeders vroeger met die verscherping integere bedoelingen hadden: ze wilden recht doen aan het belijdenis-karakter van de huwelijksbevestiging. Maar wat is daarvan het onbedoelde (!! effect geweest (zeggen wij achteraf, en achteraf is altijd makkelijk praten)? Dat wij als kerkenraad in die tijd helaas mensen pijn hebben gedaan door hun de huwelijksbevestiging te weigeren terwijl zij wel aan de inhoudelijke voorwaarde voldeden. Met onze inzichten van nu terugkijkend spijt ons dat.

3.6 De nieuwe regeling

- 1) Bruid en bruidegom moeten in alle oprechtheid kunnen instemmen met het huwelijksformulier en met de beloften die ze uitspreken; kortom, ze moeten het echt menen als ze verklaren in hun huwelijk overeenkomstig het evangelie te willen leven.
- 2) Gezien het bij 1 genoemde en gezien de waarde van kerkelijke eenheid in een huwelijk streeft de kerkenraad ernaar dat bruidsparen belijdende leden zijn binnen de GKV; is er sprake van een anderskerkelijke bruid/bruidegom, dan stimuleert de kerkenraad haar/hem te groeien in betrokkenheid bij de gemeente.

4 Kerkenraad en samenwonen, 2005

Telkens komt de kerkenraad in aanraking met het feit dat jongeren samenwonen. Daar zijn we niet blij mee, omdat we nog altijd ervan overtuigd zijn dat God wil dat jongeren die voor elkaar kiezen elkaar officieel, dus publiek trouw beloven. In de woorden van het huwelijksformulier: 'Daarin wordt de band tussen beiden rechtsgeldig voor God en mensen. Dit verbond zijn ze aan God en aan elkaar verplicht, als ze samen een willen zijn. Want de Schepper wil een ring van trouw zien om de intieme liefde. Alleen binnen het huwelijk mogen man en vrouw zich volledig aan elkaar geven. Zo wordt het kostbare geschenk van de seksualiteit beschermd en wordt losbandigheid tegengegaan.'

4.1 Vroeger en nu

Toen ik dertig jaar geleden als predikant begon, was samenwonen letterlijk altijd een teken ervan dat iemand weinig of niks moest hebben van kerk en geloof. Toen werd samenwonen ook buiten de kerk algemeen afgekeurd en als 'hokken' getypeerd.

Dat is tegenwoordig volledig anders. Letterlijk in alle kringen is samenwonen als een goede optie aanvaard. Als gevolg hiervan zijn ook bij vele kerkelijke jongeren (gelukkig niet bij alle) de bezwaren tegen samenwonen weggesmolten. Ze weten dat de kerk het niet goed vindt en dat hun ouders er ook niet blij mee zijn, maar zelf zien ze die bezwaren niet meer. En als we zulke jongeren op hun samenwonen aanspreken, blijkt heel vaak dat ze door bijbelse argumenten niet meer worden overtuigd.

Nu kunt u denken: 'Dat betreft vast jongeren die qua geloof en kerk nauwelijks meelevend zijn.' Het nieuwe van tegenwoordig is juist dat ook oprecht christelijke jongeren soms geen bezwaar blijken te hebben tegen samenwonen. Hun eigen samenwonen zien zij zelfs op één lijn staan met een huwelijk: met z'n tweeën hebben ze elkaar voor hun leven trouw beloofd met God als getuige. Het trouwen op het stadhuis voegt daar naar hun idee niks aan toe dan alleen dat hun samenwonen dan officieel geregistreerd is en dat daaraan gewoonlijk een groot feest verbonden wordt.

4.2 Vragen van kerkleden die samenwonen

Wat moet de kerkenraad hiermee? Het kan duidelijk zijn dat wij geen water in de wijn doen van ons standpunt: 'niet samenwonen maar trouwen'. Dat blijven we uitdragen (vergelijk mijn brochure 'Huwelijk en samenwonen' elders op deze site).

Maar wat moeten de consequenties van ons standpunt zijn? Laat ik vier concrete vragen noemen die ons gesteld worden:

- Mag ik als samenwonend kerklid meedoen met het avondmaal?
- Kan ik als samenwonend dooplid belijdenis doen?
- Kan ik als samenwonend belijdend lid m'n kind laten dopen?
- Als wij, samenwonende kerkleden, willen gaan trouwen, kan ons huwelijk dan kerkelijk bevestigd worden?

Tot voor kort was het antwoord op deze vragen kort en krachtig: 'Nee, dat kan niet, want door samen te wonen schiet je fundamenteel tekort in je leven met Christus.'

Eigenlijk moet ik het nog anders zeggen: tot vóór enkele jaren werden ons dit soort vragen gewoon niet gesteld, want samenwonende kerkmensen waren al bezig af te haken van geloof en kerk: van zichzelf gingen ze al niet meer aan het avondmaal en hadden ze gewoon geen belang bij die andere zaken.

Het nieuwe van nu is: er zijn kerkleden die samenwonen en die toch terdege met Christus willen leven en die daarom die genoemde vragen stellen. Wat moeten we als kerkenraad hiermee? Altijd 'nee' blijven zeggen en dan het verdere christen-zijn van deze kerkleden negeren? Of moeten we juist het christen-zijn van hen waarderen en hun samenwonen als een onchristelijke inconsequentie zien?

4.3 Beleid van de kerkenraad

In 2004-2005 hebben we ons als kerkenraad herhaaldelijk op dit soort vragen bezonnen. Ik vrees dat we daarover in het kerkblad te weinig verteld hebben, zodat u in de loop van de tijd te weinig door ons geïnformeerd bent over ons standpunt. Dat is laakbaar van ons. Maar er zit ook een andere kant aan: wij zijn er huiverig voor om algemene uitspraken te doen omdat we graag per situatie willen bekijken wat wijs en opbouwend is.

Daarom zult u ons niet meer horen zeggen: 'Samenwonen is fout en dus geen belijdenis, geen avondmaal, geen huwelijksbevestiging en geen doop van je baby.' Maar we willen ook perse niet in z'n algemeenheid het omgekeerde zeggen: 'Samenwonen is wel fout, maar als je verder actief lid bent is belijdenis, avondmaal, bevestiging of doop gewoon allemaal mogelijk.'

Altijd gaan we het gesprek met zulke kerkleden aan. We willen er zicht op hebben wat de aard is van hun samenwonen en wat de achtergrond is van hun vraag om belijdenis enz. Ook houden we ons met de vraag bezig welk besluit het meest opbouwend is voor de desbetreffende kerkleden. Ik schat in dat we vroeger gauwer zeiden: 'Hoe een kerklid op een kerkenraadsbesluit reageert is haar/zijn verantwoordelijkheid.' Wij kijken daar tegenwoordig anders tegenaan. Niet voor niets waarschuwt Paulus vaders ervoor dat ze hun kind niet moeten verbitteren of ontmoedigen (Ef.6:4; Kol.3:21).

Op ons toegepast: wij zijn als kerkenraad mee verantwoordelijk voor het effect van ons beleid. Daarom vinden wij het een belangrijk punt van overweging dat nog al eens mensen uit de kerk zijn vertrokken omdat ze een kordaat besluit van de kerkenraad niet konden plaatsen in hun leven. Dat willen wij, als het verantwoord kan, voorkomen. Kerkleden die met het gezicht naar God staan, hoe kwetsbaar soms ook, willen we graag stimuleren om de beweging naar God erin te houden. Dat heeft vaak als resultaat dat we besluiten nemen waaraan om zo te zeggen rafels hangen. Niets is mooier dan dat kerkmensen zich compleet aan de norm houden. Maar vaak nemen we er vooralsnog genoeg mee als mensen in elk geval in de búúrt van de norm zitten.

Om dat bekende woord maar weer eens aan te halen: 'Als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan.' Dat kun je uitleggen als een karakterloos meegaan met wat mensen willen. Ik zie het als een kwestie van wijsheid, bedoeld om alle schaapjes mee te krijgen, ook die schaapjes waarvan de conditie vooralsnog niet optimaal is.

4.4 Vertrouwen gevraagd

Dat betekent meteen dat we van u vertrouwen vragen. U mag weten dat we onverkort vasthouden aan het uitgangspunt: 'Niet samenwonen maar trouwen'. U mag ook weten dat we samenwonen op zichzelf niet meer per definitie als een belemmering zien voor het doen van belijdenis, het deelname aan het avondmaal, belijdenis-doen. Tenslotte moet u het van ons aannemen dat we als kerkenraad en/of als ouderling/predikant een zorgvuldige afweging proberen te maken van enerzijds ons uitgangspunt en anderzijds het geestelijk welzijn van het gemeentelid. Dit laatste vraagt vertrouwen, want u begrijpt dat we u maar beperkt kunnen informeren. Ook hebt u het misschien al bij huwelijksbevestigingen gemerkt dat de voorganger soms een zinnetje aan het formulier toevoegt om aan te geven dat de kerkenraad het eerdere samenwonen van het bruidspaar niet goedkeurt. Op deze manier proberen we recht te doen aan ons uitgangspunt en aan onze verantwoordelijkheid tegenover de desbetreffende kerkleden.

5 Kerkdienst met een PKN-gemeente, 2006

Zondag 29 oktober hadden we ter herdenking van de hervorming een gezamenlijke avonddienst met de CGK en de hervormde wijkgemeente in de Martinikerk. Daarover ontving de kerkenraad een kritische brief. Die persoon was verdrietig over deze gang van zaken en stelde dat velen er zo over dachten. Het leek ons goed in het kerkblad te reageren op deze brief. Het eerste punt was dat de kerkenraad besloten had onze middagdienst te laten vervallen. Daar is meer achter gezocht dan de bedoeling was. Ook in de zomervakantie-tijd hebben we diensten in de Oosterkerk laten vervallen. Maar daarmee wordt alleen bedoeld op de plááts, meer niet. De diensten zelf zijn gewoon doorgedaan maar op een andere plaats en in combinatie met andere gemeentes. Zo ook zondag 29 oktober: geen dienst in de Oosterkerk maar in de Martinikerk.

Daarmee blijft natuurlijk het eigenlijke punt overeind staan: kan dat zomaar, een kerkdienst houden samen met een PKN-gemeente? Opmerkelijk dat die vraag nu pas komt, want al enkele jaren houden we gezamenlijke kerstavonddiensten en hervormingsdiensten met dezelfde gemeente. Het is waar, het waren altijd extra diensten, maar het principiële punt wordt daar natuurlijk niet anders van.

5.1 Een beetje geschiedenis

Misschien is het goed eraan te herinneren hoe we aan dit contact gekomen zijn. In 1996 zijn we aangeschoven bij de samensprekingen tussen de CGK en de GKV te Helpman. Meteen al werd ons verteld dat de CGK al jaren een paar keer per jaar gezamenlijke diensten hield met de hervormde wijkgemeente in de Martinikerk. Toen de CGK met deze samenwerking op de proppen kwam hebben wij uiteindelijk de regel toegepast: 'de vrienden van onze vrienden zijn onze vrienden.'

Tot nu toe hebben wij daar nooit spijt van gehad. Integendeel. Hoewel wij er zelf eerst ook vreemd tegenaan keken, bedachten we later dat deze gemeente altijd een aparte plaats innam in de NHK te Groningen en nu dan in de PKN te Groningen. Ten onrechte wordt dat eigene soms aangeduid als zou deze gemeente een gereformeerde bondsgemeente zijn. Ze noemen zichzelf een orthodoxe gemeente en dat is ook te merken, weet ik uit eigen ervaring uit de gezamenlijke diensten en uit andere contacten. Het aparte van hun positie blijkt nog eens extra hieruit dat deze gemeente zichzelf nog altijd aanduidt als 'hervormde wijkgemeente Martinikerk'. Deze orthodoxe eigenheid verklaart onze samenwerking.

5.2 We zijn veranderd

Zijn we blijkens deze samenwerking veranderd in vergelijking met vroeger? Ongetwijfeld. Tien jaar en langer geleden werkten we in ons kerkelijk leven met de stelregel: 'alles of niets'. Twee voorbeelden: Een jongere heeft nog geen belijdenis gedaan? Dan helaas geen kerkelijke huwelijksbevestiging! Iemand is positief christen maar geen lid van een GKV-gemeente? Jammer, maar dan kan hij niet als gast aan het avondmaal!

Die oude stelregel gaf natuurlijk duidelijkheid, maar tegenwoordig vragen we ons liever af: hoe pakt onze benadering uit, werkt die wel wervend, denken we zo wel genoeg vanuit Christus die met ons én anderen bezig is?

De laatste jaren werken we dan ook liever met de stelregel: 'liever iets dan niets'. Toegepast op die twee voorbeelden: Spijtig dat die jongere nog geen belijdenis heeft gedaan, daar moet aan gewerkt worden, maar hij kan in alle oprechtheid instemmen met de inhoud van die trouwdienst? Dan is een huwelijksbevestiging mogelijk. Iemand is weliswaar geen lid van een GKV-gemeente, maar hij mag in z'n eigen gemeente aan het avondmaal en kan zich goed vinden in wat er tijdens onze avondmaalsdienst aan de orde komt? Dan welkom aan Christus' avondmaal.

Die zelfde verandering heeft ook plaatsgevonden in onze opstelling tegenover andere kerken. Vroeger zouden we gezegd hebben: 'Mooi dat ze in de Martini-gemeente orthodox willen zijn, maar ze maken deel uit van het grotere geheel van de PKN? Dan geen samenwerking. Helaas hebben we ons toentertijd onvoldoende gerealiseerd hoe deze opstelling overkwam; niet-vrijgemaakte christenen hebben door onze zwart-wit-opstelling het idee gekregen dat wij ons als christen en als kerk beter voelden dan zij; dat bedoelden we niet maar dat was wel het effect van onze opstelling. Tegenwoordig zeggen wij het liever zo: 'Ondanks het feit dat de Martini-gemeente deel is van de PKN, is ze een orthodoxe gemeente, waar het evangelie van Christus uitgedragen wordt? Dan is het mooi dat we gezamenlijke diensten houden.'

5.3 Het belang van gezamenlijke diensten

Een laatste vraag: wat is het belang van deze gezamenlijkheid? Daardoor maken we duidelijk dat we als reformatorische christenen en gemeentes bij alle verschillen ons samen één weten in onze verbondenheid met Christus. Dat vinden wij een belangrijke boodschap. Vaak wordt ons immers kritisch voorgelaten: 'Wat een kerkelijke verdeeldheid. Mooie christenen zijn jullie.' In reactie hierop zeggen we door onze samenwerking: 'Inderdaad, die kerkelijke verdeeldheid is pijnlijk en niet zomaar op te lossen. Maar overdrijf die verdeeldheid ook weer niet, want in dit geval overheerst niet wat ons scheidt maar wat ons samenbindt. Daarom zijn we met kerst en rond de hervormingsdag eendrachtig bij elkaar.'

Die overheersende eenheid in het geloof kwam ook de afgelopen dienst van 29 oktober duidelijk naar voren in de preek van de PKN-predikant en in de liederen die we samen gezongen hebben. Ik ben heel dankbaar dat ik dit heb mogen meemaken en had het daarom niet graag willen missen. Het enige verdrietige vind ik dat niet al onze gemeenteleden dit kennelijk zo kunnen zien. Dat laatste illustreert pijnlijk hoe de verdeeldheid niet alleen tussen kerken onderling ligt, maar dat het ook binnenkerkelijk lastig is een lijn te trekken waarin iedereen mee kan komen.

Hopelijk heeft dit artikel een en ander verduidelijkt van het waarom van deze gezamenlijke diensten.

6 Kerkgrensperforatie, 2008 (herziene versie van een artikel uit 2005)

Met kerkgrensperforatie wordt het verschijnsel bedoeld dat mensen bij een gemeente lid zijn terwijl ze op het grondgebied wonen van een zusterkerk van die gemeente. In de periode van 2005-2008 is dat verschijnsel toegenomen. Wat zegt kerkgrensperforatie over de kerkgrenzen? Soms dat wij ze afgeschaft hebben? Dat hebben we nog altijd niét. Alleen, het pastoraal omgaan hiermee is ruimhartiger geworden dan bijvoorbeeld zo'n vijf jaar geleden.

Altijd al is de regel ('je hoort bij een kerk als je op het grondgebied daarvan woont') soepel toegepast. Ik denk aan een classicale afspraak van zo'n vijftien jaar geleden: 'Als iemand definitief verhuist naar een tehuis op het grondgebied van een andere kerk dan waartoe hij/zij hoorde, dan kan zo iemand, ter wille van een goede pastorale bearbeiding, lid blijven van zijn/haar oorspronkelijke kerk.' De reden daarvoor is duidelijk: de thuiskerk heeft een band opgebouwd met die broeders en zusters en daarom kan die kerk ook beter de verantwoordelijkheid voor hen houden.

De laatste jaren passen we deze pastorale aanpak ook toe in andere situaties. Door allerlei oorzaken komt het namelijk voor dat kerkleden zich niet meer zo thuis voelen in hun eigen gemeente; soms zelfs merken ze dat ze in hun geloofsgroei worden gehinderd. Dit probleem kan samenhangen met een verschillende invulling van het gemeente-zijn, maar ook met de eenzijdige samenstelling van een gemeente. In die situatie is natuurlijk het mooiste dat die kerkleden mee door hun eigen bijdrage aan zo'n gemeente daar toch uiteindelijk een plek weten te vinden. Soms lukt dat niet, zelfs niet na jaren van proberen.

Wat in een studentenstad als Groningen veel voorkomt, is dat jongeren zich bij een gemeente aanmelden simpelweg omdat ze daar hun broer, zus of hun vrienden hebben wonen. Een dergelijke keuze op basis van relaties kun je als kerkenraad natuurlijk tegengaan, maar we hebben in onze contacten gemerkt dat dit contraproductief werkt: door een afwijzende opstelling stimuleer je de betrokkenheid van zulke jongeren bij kerk en geloof niet. Om mensen vast te houden dien je gastvrij te zijn, ook al staat dat op gespannen voet met grens-afspraken.

Door de classiskerken zijn deze bijzondere situaties opgemerkt, waarom ze hebben afgesproken dat ze in onderling overleg kerkleden de ruimte geven de kerkgrens te overschrijden.

U merkt het, in principe blijven we de afgesproken kerkgrenzen aanhouden. Want het is goed dat de keuze voor een gemeente niet allereerst bepaald wordt door relaties en/of de eigen voorkeur. Het is juist opbouwend dat een gemeente samengesteld is uit mensen met verschillende visies en belevingen, hoe lastig dat soms ook is. Daarnaast is het natuurlijk verdrietig voor een kerk haar leden naar een zusterkerk te zien vertrekken zónder dat ze verhuizen, zeker als zo'n kerk qua samenstelling en/of ledental toch al kwetsbaar is.

Maar anderzijds, mensen zijn er niet voor de regels. Daarom heeft het mij erg aangesproken dat onze chr.gereformeerde broeders en zusters hier werken met de stelregel: 'Als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan.' Met andere woorden, hoe goed bepaalde afspraken ook zijn, als de toepassing ervan in een concreet geval niet opbouwend uitpakt, moeten we daarmee rekening houden. Daarom is bij de classiskerken de overtuiging gegroeid: we bewijzen kerkleden geen dienst als we proberen hen te dwingen bij een kerk te blijven waar ze onvoldoende tot hun recht kunnen komen.

Bevorderen we hiermee dat mensen consumptief bezig zijn? Het zal vast voorkomen dat mensen voor een gemeente kiezen omdat ze het daar 'leuker' vinden, net zo goed als het voorkomt dat mensen expres verhuizen naar een andere plaats omdat daar een 'leukere' gemeente is. Maar het komt ook voor dat mensen door hun onvrede vervreemden van de GKV. Dat willen we als het even kan voorkomen. Dan maar liever soepelheid in de kerkgrenzen, ook al loop je dan het risico dat er oppervlakkig gekozen wordt.

Overigens vind ik het niet oppervlakkig als jongeren hun contacten in een bepaalde gemeente vaak als een beslissende factor voor hun kerkkeus zien, want zo werkt het: waar je relaties zijn, voel jij je gauwer thuis. Verder is het onze ervaring bij niet-studenten die kerkelijk verkassen zonder verhuizing, dat ook zij niet uit gemakzucht tot hun stap zijn gekomen maar daar heel serieus mee zijn omgegaan. Daarom heten we hen allemaal zonder aarzeling van harte welkom in ons midden - hoe vervelend we zo'n grensperforatie soms ook vinden voor onze zusterkerk. We vinden het zelf ook niet prettig als leden van onze gemeente uit onvrede kerkelijk verhuizen naar een aangrenzende gemeente. Maar als dat uiteindelijk toch beter lijkt te zijn voor hun geestelijk welbevinden, leggen we ons er toch ook weer graag bij neer en zijn we blij dat ze in een zusterkerk wel hun plek met verve kunnen innemen.